

ORVDSTIKKEN

Mandag den 7 mai 1945.

F R E D.

Lenge før vi rekker å få det skrevet og trykt vet vi det alle sammen. Endelig står vi ved målet. Kampen er avblåst og vi er alle besatt av en intens glede over at de 5 knugende krigsårene nu endelig er over. Vi hilser freden som frie mennesker med vårt eget frie flagg mot en søftig og grønn vår. Den 11. november 1918 var en kald høstdag, og freden var den gang bare en pause i kampen som ikke var kjempet til ende. Men i 1945 ser det nesten ut som om det grønne spirende livet har presset seg frem for å kunne være med på å hilse freden velkommen. Hver eneste en av oss er medansvarlige for at det som nu gror frem av freden ikke skal bli knust på nytt. Dette ansvar et må vi ikke bare forstå men føle brenne inne i oss selv. Ansvar et for en bedre og rettferdigere verden!

Det er ingen lett tid vi går imøte. Det ene land etter det annet er herjet og lagt øde, og der krigen har fart frem er motsetningene i det skjærpet i en uhyggelig grad. Før krigen brøt ut var verden også full av nød og elendighet, og denne nøden er nu øket slik at det synes ugjærlig å måle bot på den. Og hvorledes kan vi vente at de forskjellige raser og folk skal arbeide sammen etter en 5 års krig når de ikke maktet det før? Vi tror ikke dette fordi det skal gjøre gleden ved freden mindre, men fordi vi tror på fremtiden hvis den bare bygger på et nøkternt grunnlag. Feilen i 1918 var nettopp den at ingen vilde se sannheten i øinene. Den idealisme som lå bak Nasjonenes Forbund bygget ikke på virkeligheten men var basert på en flukt fra virkeligheten. En må kunne se vanskelighetene for å kunne løse dem.

Idag er vi nøkterne og tror ikke så klippefast på den evige fred. Vi vet nu at freden er noe dyrebart som det må vernes om, og vi vet også at spørsmålet om freden kan bevares også henger nøye sammen med de økonomiske og sociale forhold i alle land. Vi vet at for å bevare freden er det ikke nok å føre en utenrikspolitikk, men vi må alle sammen arbeide fremover mot en større økonomisk og sosial rettferdighet. Og vi vet at dette arbeid vil kreve alle våre krefter, og at vi fortsatt må bære krigens byrder som rasjonering og mangel på varer fordi andre som lider mere enn oss også har krav på å leve.

Men når dette er grunnlaget vi bygger på har vi grunn til å tro på en fredelig utvikling hvis make verden ikke har sett før. Husk bare på hva den enkelt mann som Frithjof Nansen klarte å utrette. Når vi bare ikke går omkring med skylapper, men ser verden slik den er og har en ærlig vilje, er det utrolig hvor langt vi når. Og jo flere som ser og vil, jo hurtigere går det.

Fredens skal for oss bety det store skille mellom å rive ned og bygge op. Den gleden vi føler er gleden over å forlate dødens tjeneste for å tre inn i livets tjeneste. Freden gir oss tilbake arbeidsgleden i vår daglige gjerning.

De beste.

Døden kan flamme som kornmo.
Klarere ser vi enn før
hvært liv i dens hvite smerte:
det er de beste som dør.

De vil ikke sørges til døde,
men leve i mot og tro.
Bare i dristige hjerters
strømmer de fallnes blod.

De sterke, de rene av hjertet
som vilde og våget mest
rolige tok de avskjed,
en efter en gikk de vest.

Er ikke hver som har kjent dem
mer rik enn de døde var,
for menn har hatt dem som venner
og barn har hatt dem til far.

De beste blir myrdet i fengselet,
sopt vekk av kuler og sjø.

De øket det livet de gikk fra.

De beste blir aldri vår fremtid.

De spøker i nye menn.

De beste har nok med å dø.

På deres grav skal skrives:

De beste blir alltid igjen.

Nordahl Grieg - desember 1942.

ERFARINGER FRA KAPITULASJONEN I DANMARK.

Fra 5. mai har Danmark vært fylt av en endeløs jubel, og vi vet at jubelen vil bli like stor i Norge når kapitulasjonen i vårt eget land blir kjent. Fem års trang til glede presser på for å få utløp.

Danmark hadde fått lov til å beholde sitt danske embetsverk noenlunde ubeskåret under besettelsen. Allikevel har det vært lokale kamper mot tyske soldater og de danske quislinger har på mange steder satt seg til motverge ved arrestasjonen. Under disse kamper er det fallt flere hundre og mange hundre er såret. Av forsiktighetsgrunner ble det derfor på flere steder innført portforbud, og alkoholsalg ble forbudt.

Vi må være forberedt på en liknende situasjon i Norge. Den minste uforsiktighet kan få de tyske soldatene til å miste besinnelsen, og det er å frykte at arrestasjonen av quislingene hos oss vil bli vanskeligere enn i Danmark fordi hele statsapparatet hos oss har vært i hendene på nazistene, og fordi våre egne quislinger har et større synderegister.

La oss derfor alle være enige om å vise vår glede på en slik måte at ferrest mulig får sorg på gledens dag.

**OPPTRE IKKE UTEORDRENDE! HOLD DEG UNNA NÅR ARRESTASJONENE PÅGÅR!
OVERLAT DET TIL DE ANSVARLIGE HJEMMEFRONTSTYRKER. - A L L E P R I V A T E
Ø P P G J Ø R E R S T R E N G T F Ø R B U D T !**

HUSK : VERDIGHET, RO, DISIPLIN.

=TYSK KAPITULASJON OGSÅ I NORGE.=

Kl. 13.10 ble det meldt fra Danmark at det var inntrått våpenhvile også i Norge. Ved middagstider holdt den tyske utenriksminister Schwerin von Krossigh en tale til det tyske folk hvori han meddelte at samtlige tyske styrker etter adm Dönitz ordre hadde kapitulert betingelsesløst overfor samtlige allierte, altså også overfor Russland. London bekrefter at dette er riktig, og at kapitulasjonsdokumentet ble underteknet kl. 2,41 den 7. mai om morgenen fransk tid i et lite rødt teglstenshus i Reims i Eisenhoweres hovedkvarter, av 2 tyske, en amerikansk, en fransk og en russisk general. Den amerikanske general underteknet på vegne av England. De tyske tropper har nedlagt våpnene overalt. Bare i Tsjekoslovakia har den lokale befalshavende motsatt seg adm. Dönitz kapitulasjon, og har erklært at han vil kjempe videre.

Dette er de store begivenheter som gjør den 7. mai 1945 til en av de lykkeligste dager i vårt lands historie.

Vi her hjemme var skuffet over sendingen fra London radio i kvell, hvor det så sterkt ble fremhevet at kapitulasjonen ennå ikke var meldt offisielt fra alliert hold. Vi hadde håpet at vår egen sending fra London på denne dagen kunne satt de diplomatiske hensyn til side og vist den sanne spontane glede som vi alle føler i dag.

Det er selvfølgelig riktig at kapitulasjonen i Norge ikke er en isolert kapitulasjon som i Danmark, men en del av den tyske hovedkapitulasjon som betyr avslutningen på krigen i Europa. Offisielt kan vi da ikke ta noe på forskudd. Det tyske rikets kapitulasjon er en statsakt som først og fremst skal kunngjøres samtidig fra London, Washington og Moskva av de tre statsoverhoder. Før det skjer blir kapitulasjonen ikke offisiell, men freden er allikevel en realitet, og det er denne realitet som betyr noe for alle oss som ikke er diplomater.

XXXXXXXXXXXX

Kvellens Nyheter: 8. mai er fastsatt som den dag krigen i Europa skal erklæres som avsluttet. Churchill vil holde en tale i kringkastingen kl. 15 engelsk tid og proklamere freden. Kong George vil tale kl. 21. Tirsdag og onsdag er bestemt som helligdager i Storbritannia.

Rektor Seip har holdt en tale fra Sverige i aften. En ubekreftet melding fra Moss over Sverige går ut på at en alliert flåtestyrke på 40 skip er observert ytterst i Oslofjorden.

XXXXXXXXXXXX

ØSTRIKKEN

Mandag den 7. mai 1945.

NAZISMENS SISTE SKANSE.

Det gjenstår nå bare en eneste hovedstad som fremdeles er okkupert av nazistene, og det er Oslo. Da tyskerne i Danmark og Holland kapitulerte spurte nok mange om hvorfor ikke Norge ble tatt med. Vi vet at det var et skår i gleden for våre frie danske brødre at ikke også vi fikk være med å feire befrielsen på den samme dag. Sammen ble vi tvunget inn under åket, og det synes å ligge nær at befrielsen skulle komme til oss på samme måte. For å forstå hvorfor dette ikke er skjedd må vi ta utgangspunkt i Himmlers fredstilbud til Vestmaktene. Det har lenge vært en alminnelig oppfatning at Tyskland gjerne ønsket en fred i vest for å kunne kjempe videre i øst. Slike fredsfølere har det sikkert vært atskillige av i løpet av det siste året, men Himmlers kapitulastilbud var det første virkelige tilbud fra tysk side som kom ut til offentligheten. Men da var Tyskland allerede så grundig slått at Himmlers linje fra å være en realitet for lengst var gått over til bare å bli et klosset forsøk på å så splid mellom Russland og Vestmaktene. Vestmaktene avslo da også å motta kapitulastilbudet fordi den ikke gjalt overfor Russland. Senere har vi ikke hørt mer til Himmler. I stedet er admiral Dönitz, som Hitlers stedfortreder, kommet i forgrunnen. Antakelig er han blitt valgt fordi han som ren fagmilitær har et noe bedre rykte enn Himmler. Han fortsetter imidlertid etter Himmlers linje, og har tatt det standpunkt at Tyskland bare vil kapitulere overfor Vestmaktene men kjempe til siste mann overfor Russland. Etter Berlins fall er et slikt standpunkt bare tom prosedyre beregnet på de senere generasjoner i Tyskland. Men for oss innebærer det den realitet at en kapitulastilbud i Norge byr på formelle vanskeligheter.

Det som er foregått annetsteds er nemlig, at de forskjellige tyske armeer har overgitt seg isolert til amerikanerne og brittene etterhvert som videre kamp har vist seg håpløs. Tilsammen har på denne måten ca. 5 mill. fanger blitt tatt av vestmaktene, mens russernes fangetall i forhold her til er meget beskjedent. Kämphandlingene foregår i dag bare mot russerne.

Det er betegnende for hvilke formelle hensyn feltherrene av diplomatiske grunner er nødt til å ta, at Montgomery avviste kapitulastilbudet for de tyske styrker som kjempet mot russerne ved Østersjøen. De ble henvist til å overgi seg til russerne. På den annen side kunne Montgomery motta kapitulastilbudet fra de tyske soldater i Danmark fordi de etter avskjæringen ved Lübeck kunne sies å stå i direkte kamp mot Montgomerys styrker.

De tyske styrker i Norge står derimot ikke i åpen kamp mot noen britiske eller amerikanske styrker. Derimot står russerne i Kirkenes rede til å støtte de norske styrker i Finnmark. En overgivelse til Montgomery er derfor vanskelig på nåværende tidspunkt. Det forlyder da også at Montgomery skal ha nektet å motta et kapitulastilbud fra de tyske styrker i Norge hvis det ikke også fremsettes overfor russerne.

For å komme ut av disse formelle vanskeligheter har det vært antydning en kapitulastilbud overfor Sverige. Det er intet nevnt om en slik løsning kan gøttas.

Så lenge Dönitz holder fast ved at Tyskland ikke vil kapitulere overfor Russland men bare overfor Vestmaktene, må vi være forberedt på at vår befrielse kan dra ut ennu en tid.

På den annen side kan vi vel vanskelig tenke oss noen storkamp i Norge. Dertil er det blitt offentliggjort for meget om kapitulastilbudshandlingene også for Norges vedkommende.

Men vi plikter å være forberedt på alt, og den mulighet er fremdeles tilstede at de allierte må foreta en invasjon for å tvinge tyskerne til

å ta en avgjørelse.

Hvordan har så disse begivenhetene virket på kampånden hos nazistene? De tyske troppene som er i Norge skal bestå av adskillige hardere folk enn de som var i Danmark, men når de ser sine kammerater kapitulere på alle andre fronter, må vi kunne gå ut fra at krigsmoralen alt er så svekket at de blir forholdsvis lette å nedkjempe. Størstedelen av quislingene vil sikkert gjemme seg så dypt nede i sine huller som de bare kan, men alle de som vet at de intet har å tape vil sikkert bite fra seg så lenge de har noe å bite med. Jonas Lies oprop, Rogstads utnevnelse til sjef for Sikkerhetspolitiet og Quislings tale peker i den retning.

Imidlertid er det tydelig at forhandlinger pågår fremdeles og Svein Ruge som uttaler seg mer åpent tror bestemt at vi slipper kamp i Norge. London uttaler seg meget forsiktig og sier bare at det intet offisielt foreligger om forhandlingene om kapitulasjon i Norge.

XXXXXXXX

Oprop fra Hjemmefronten.

Det har vært kunngjort en rekke oprop fra Hjemmefronten og fra Justisdepartementet.

Opropet om at befolkningen fortsatt må vise VERDIGHET, RO OG DISIPLIN gjentas stadig.

Det henstilles til bøndene om under overgangstiden å være befolkningen behjelpelig med poteter, korn og melk og de fødemidler som kan skaffe s. Krev merker eller kvittering så vil ydelsene bli godskrevet senere. Alt korn som kan males skal males straks.

XXXXXXXX

Nyhetene lørdag og søndag. Østerrike: Linz inntatt av am. styrker. Alle tyske styrker i Staiernmark og Tirol kapitulert.

Jugoslavia. Kamper pågår fremdeles med god fremgang for Tito i Kroatia. Tsjekoslovakia: Pilsen inntatt av am. Tsjekiske hjemmestyrker gått til aksjon over hele landet. De har besatt Praha og tilkaller hjelp gjennom kringkastingen.

Tyskland: 3 armeer kapitulert i Münchenområdet. Russ. tatt Schwienemünde og besatt Rügen. Ryddet op lommer i Øst-Preussen.

Danmark: Britt. officerer ankommet i bil til København. Fremdeles uro sprette steder. Forøvrig vill jubel. 5.000 danske politisoldater vendt hjem fra Sverige. De tyske styrker i Danmark skal under tysk militærkommando hurtigst mulig masjere ut av landet. Krigsskadene i Danmark ut gjør ca. 3 millioner kroner. Kredittene til Tyskland ca. 8 milliarder.

Holland: Veiene åpnet for transport av matvarer. For å få disse hurtig frem vil den tyske utmarsj vente noget dager.

Fra ukjent land: Admiral Dönitz har rettet oprop til den tyske flåte som er berørt av kapitulasjoner om ikke å senke skipene. Besetningen skal bli ombord.

U. S. A. Ede n og Stettinius har brutt forhandlingene med Molotov om det polske spørsmål inntil Molotov redegjør nærmere for de 16 polske delegerte som Molotov meddelte var arrestert av russerne for sabotasje mot den røde hær.

XXXXXXXX

VER FORSIKTIG - VI ER ENNU IKKE FRIE.

XXXXXXXX

F R I H E T O G L I V E R E T T.